

Шопіна Ю. О.,

аспірант кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА В ПЕРІОД ГАЛИЦЬКО- ВОЛИНСЬКОГО КНЯЗІВСТВА, ЛИТОВСЬКО-РУСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ТА ПЕРЕБУВАННЯ УКРАЇНИ ПІД ВЛАДОЮ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ

Аналіз формування та розвитку законодавства, спрямованого на протидію злочинності у сфері охорони здоров'я, є надзвичайно актуальним, оскільки історичний зв'язок між минулим та сучасним законодавством дозволяє відслідкувати позитивні і негативні процеси протидії злочинності у сфері охорони здоров'я і використати узагальнений історичний досвід [1, с. 63].

Згадки про відповідальність медичного працівника у нормативних актах цього періоду не було. Не існувало на той час навіть стародавніх аналогів досліджуваної норми. Спочатку були вироблені статuti для Малої Польщі та окремо для Великої Польщі (1347 р.), а в 1368 р., після затвердження на сеймі у місті Віслиця, Статут набув назви – «Віслицький інститут». У 1423 р. Віслицький статут був переглянутий у м. Варті на сеймі й відтоді залишався чинним до кінця Речі Посполитої, тобто до 1795 р. 45 пов'язано з тим, що кримінальне законодавство українських земель у складі Польського королівства, Кримського ханства лише почало розвиватися. Що стосується відповідальності медичних працівників за ненадання допомоги хворому в складі Російської імперії, то в Судебнику 1497 року було передбачено: «...буде из них кто нарочно или не нарочно кого уморит, а про то сыщется и им быть казненным смертию» [2, с. 11].

Більш стрімко кримінальне законодавство щодо відповідальності медичного працівника почало розвиватися в період перебування земель України в складі Великого князівства Литовського. Так, власне, суспільні відносини, які охоронялися від протиправних посягань того періоду, регулювалися редакціями трьох Литовських статутів (1529, 1566, 1588 років), які ґрунтувалися на «Руській правді». Розглянемо більш детально Литовський Статут 1529 року. Так, ст. 21 «Якби хто у своєму домі поранив злодія, коли той обкрадав» розділі 13 «Про злодійство» передбачала відповідальність за діяння, які частково мали характер ненадання допомоги пораненому. Стаття була такого змісту: «Если бы злодеи ранил при злодействе у своему дому, тогда маеть того повести з лицом, што вкрал будеть, до пана, чий ест человек. А еслибы оный пан был далеко, тогда маеть повести до двора нашего з лицом, который будеть близший к то врагу оповедити. А естлибы оного ранного не вел до его пана, чий ест человек, ани до двора господарского, а держал в себе три дни, а он бы в его доме умер, таковой головщину платить» [3, с. 186].

Дослівне тлумачення цієї норми засвідчує, що «якби хто у своєму домі поранив злодія, коли той обкрадав, тоді має повести його із речовими доказами, тобто із тим, що вкрадене, до того пана, чия людина. А якби цей пан знаходився далеко, тоді мусить привести його із речовими доказами на наше подвір'я, яке

буде найближчим, і заявити про це властям. А якби цю поранену людину не вів ні до пана, чия людина, ні на господарське подвір'я, а держав у себе три дні і та померла би в його домі, той платить головщину» [4, с. 295].

Особливе місце в історії розвитку кримінального законодавства на українських землях належить козакам. Згідно з даними Густинського літопису, започаткування козацтва 1516 року стало у відповідь на постійні зазіхання на Руські землі сусідніх державних утворень. Однак 1775 року наказом Катерини II російські війська підступно захопили місця дислокації війська запорізького і знищили їх [5, с. 138].

1581 року було видано Аптекарський указ, норми якого запроваджували створення вищої адміністративної установи в Росії XVI–XVII ст. – Аптекарської палати (у її штаті працювало понад 100 висококваліфікованих лікарів та лікарів-аптекарів, алхіміків, костоправів), яка 1707 року перетворилася на Канцелярію головної аптеки, а 1721 року – на Медичну канцелярію.

Даний указ регулював відносини, починаючи з підготовки вітчизняних медичних кадрів і закінчуючи видачею дозволів на право зайняття медичною діяльністю, а також організацію як медичного забезпечення та забезпечення лікарськими засобами, організацію воєнно-медичної служби і лікарського освідування (проведення експертизи хворих та померлих). [6, 425]

Отже, кримінальна відповідальність медичного працівника на землях України в період першої половини XIII ст. – першої половини XVII ст. відображалася в нормативно-правових актах неоднозначно, оскільки заборонна норма охоплювала широке коло суспільно небезпечних діянь, що могли вчинятись як умисно так і необережно, загальним або спеціальним суб'єктом, що вказує на бланкетність норм.

Список використаних джерел

1. Вереща Р., Сулима І. Історія розвитку інституту кримінальної відповідальності медичних та фармацевтичних працівників. *Вісник Академії адвокатури України*. 2013. Число 2. С. 63. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vaau_2013_2_13.pdf.
2. Новоселов В. П. Ответственность работников здравоохранения за профессиональные правонарушения. Новосибирск, 1998. 231 с.
3. Временник Московского общества истории и древностей российских. Кн. 18. М., 1854. 256 с.
4. Статути Великого князівства Литовського : у 3 т. / за ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова. Одеса : Юрид. літ., 2002. Т. 1: Статут Великого князівства Литовського 1529 року. 464 с.
5. Колос М. І. Кримінальне право в Україні (X – початок XXI століття): монографія: у 2 т. Київ: Острог, 2011. Т. 1: Освіта, наука, законодавство. 448 с.
6. Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сеньюта І.Я. Медичне право України : підручник / за заг. ред. д. ю. н., проф. С.Г. Стеценка. Київ : Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 507 с.